

'Het Gesprek'

een interactief leertraject voor en met statushouders over de Nederlandse cultuur en haar waarden

Inleiding

De ondertekening van de participatie verklaring is een belangrijke symbolische stap in de integratie van statushouders. De vraag is echter hoe goed men begrijpt waarvoor men tekent. Als het doel een betere integratie is, dan is de weg naar de ondertekening van de participatieverklaring misschien nog wel belangrijker dan het moment zelf. Het kan zelfs weerstand oproepen om waarden te moeten ondertekenen waarvan niet begrepen wordt waarom die in de Nederlandse samenleving bestaan, waarom ze zo belangrijk zijn, wat ze inhouden, en wat de voordelen van die waarden zijn voor de dagelijkse praktijk van een statushouder.

Noodzaak van een gedegen voorbereiding

Integratie in een nieuw land is niet alleen een kwestie van taal leren. De overgang van de niet-westerse cultuur naar de westerse cultuur wordt nogal eens onderschat. Cultuur wordt namelijk onterecht opgevat als gedrag dat dient te worden aangepast, zonder te beseffen dat het dieper geworteld zit in de manier van kijken naar de wereld om ons heen. Dat wereldbeeld is als het ware de wortels van 'cultuur'. Gedrag gaat slechts over de bladeren. (Over)leven in een nieuwe cultuur gaat niet alleen over het veranderen van bladeren, maar ook om het begrijpen van de wortels. Pas als je weet waarom dingen in de wortel anders gaan dan weet je ook waarom je je gedrag beter kan aanpassen. Daarvoor is tijd nodig, culturele fijngevoeligheid, een goede vertaling, en zijn voorbeelden van belang die als begrijpelijk worden ervaren door de doelgroep.

Doel van Het Gesprek

Het gesprek over de fundamentele waarden van de Nederlandse cultuur die onder andere in de participatieverklaring genoemd worden, gaan dan ook niet over een beetje aanpassen van gedrag.

Het doel van Het Gesprek is om fundamentele waarden begrijpelijk en relevant te maken in de praktijk van alle dag. Men kan pas respect opbrengen voor waarden, laat staan ze in praktijk brengen, als men begrijpt waarom ze er überhaupt zijn, en ze zo belangrijk zijn. Een participatie verklaring laten ondertekenen heeft pas zin als de culturele context van de waarden is uitgelegd, als men de relevantie van die waarden voor leven in een nieuwe cultuur inziet.

Om participanten te laten toegroeien naar het ondertekenen van de participatieverklaring, en het leven erna, worden inzichten in cultuur en het Nederlandse wereldbeeld gegeven in een aantal interactieve lessen.

Programma

Elke les duurt twee uur, en bestaat uit een trainingsgedeelte van een uur, en een uur van gesprekken over concrete situaties waarin culturele waarden zichtbaar worden. De trainingslessen worden ondersteund met beelden en uitleg in powerpoint, met stukjes film, en voorbeelden van interculturele ervaringen. In elke les wordt de relatie gelegd tussen cultuurverschillen en situaties in het werk en het dagelijks leven. Er worden tips gedeeld die helpen bij verdere inzichten in de Nederlandse cultuur. Er worden actuele situaties bij

gehaald uit het nieuws, die goed weergeven welke waarden een rol spelen. En er wordt uitgelegd hoe een op zichzelf abstracte Nederlandse waarde, van heel concreet nut is voor elke statushouder,

De lessen worden vertaald naar Engels en Arabisch, een keuze die mede afhankelijk is van de talen die het meest gesproken worden in de groep

De volgende onderwerpen worden behandeld tijdens 'Het Gesprek'

1. Introductie - wat is cultuur? Waar kun je cultuur mee vergelijken?
2. 'Warme' en 'koude' culturen
3. Individualisme en collectivisme. Wat is het verschil, waar komt individualisme voor en waarom daar. Individualisme in het gezin en op de werkvloer
4. Individualisme: mening en rechten hebben. Zelfredzaamheid
5. Individualisme: voor- en nadelen van leven in een individualistische cultuur. Zelfverwerkelijking en zelfbeschikking
6. Machtsafstand en gelijkheid
7. Masculine en feminiene culturen
8. Feminiene culturen en solidariteit: vrijwilligerswerk, man-vrouw gelijkheid, zorgzaamheid, respect voor seksuele diversiteit.
9. Relationeel of conceptueel. Schaamte of schuld. Eergevoel. Tijdsbeleving

Voorbeelden uit 'Het Gesprek'

Zelfredzaamheid

In Leiden was een Syrische jongeman een te water geraakte Leidenaar na gesprongen in de gracht. Dit voorval was natuurlijk ook een opsteker voor de groep statushouders van voornamelijk Syrische komaf; iemand van hen redt een autochtoon. Er werd al snel een opmerking gemaakt bij het onderwerp 'individualisme vs. groeps cultuur' in de trant van 'waarom helpen Nederlanders op zo'n moment elkaar niet?'. Goede vraag, en een van de deelnemers aan het gesprek was zo ad rem om als eerste te reageren; 'omdat in dit land de politie binnen 5 minuten ter plekke is'. Maar, zo werd er terecht tegengeworpen, 'in 5 minuten kun je verdrinken'. Waarop de gespreksleider de lijn van het onderwerp weer oppakte en zei 'en daarom is een kenmerk van individualisme; zelfredzaamheid. Ik leer mijn kinderen vanaf hun 4e levensjaar al zwemmen, en dat moet iedereen doen in een land waar overal water is. We helpen elkaar wel, maar je probeert allereerst jezelf te redden en anderen grijpen pas in als je het echt niet kan'.

Een Nigeriaanse deelnemer leerde door de les over zelfredzaamheid hoe belangrijk Nederlanders het vinden om eerst iets zelfs te proberen voordat ze hulp vragen. Opeens begreep hij waarom een oude dame zo bot zijn hulp had geweigerd toen hij toeschoot bij het optillen van iets. Hij dacht dat ze geen hulp wilde vanwege zijn huidskleur. Deze les gaf hem inzicht in een belangrijke Nederlandse waarde waardoor hij zichzelf niet als slachtoffer hoefde te zien bij een negatieve ervaring. Dat is precies wat 'Het Gesprek' beoogt. Statushouder kunnen zichzelf opsluiten omdat ze zich onbegrepen en gediscrimineerd voelen, terwijl het veelal cultuur verschillen zijn die men met name in het begin niet begrijpt. En juist dat begin is zo belangrijk bij een goede integratie

Man - vrouw verhouding

In de les over gelijkheid die onder andere geworteld is in wat Geert Hofstede noemt een 'feminiene cultuur', spraken we natuurlijk ook over man-vrouw verhouding. Culturele verschillen kunnen met name in die verhouding het sterkst worden ervaren. De Nederlandse gelijkheid van mannen en vrouwen heeft niet zozeer te maken met feminisme, maar met een bredere overtuiging dat gelijkheid goed is. Op veel vlakken kun je dat waarnemen, ook in ons belastingstelsel, een koning die meedoet bij vrijwilligerswerk, een kind met het Syndroom van Down die naar een gewone school gaat. Nadat dit is uitgelegd, komt van een deelnemer alsnog de vraag 'maar wat vindt een Nederlandse vrouw uiteindelijk belangrijker, haar werk of haar gezin?'. De gespreksleider legt uit dat voor veel vrouwen beide belangrijk zijn. En dat ze een combinatie zal zoeken van beide. Daarvoor zal echter vaak de man ook een combinatie van beide moeten doen. En dat hij als Nederlandse man daar geen enkele moeite meeheeft. Wat is het uiteindelijk voor de kinderen ook niet beter als ze zowel hun moeder als vader even vaak zien? En voor het huwelijk beter als zowel man als vrouw zich kunnen ontplooien?

Gelijkheid van religie

Tussen Hemelvaart en Pinksteren besteedden we aandacht aan de oorsprong van Nederlandse feestdagen. Het is goed als men wanneer we vrij hebben, maar ook waarom. Bij lessen over de Nederlandse normen en waarden hoort een besef van de wortels van culturele uitingsvormen. En respect daarvoor. Bij de veelal islamitische statushouders leven bepaalde vooroordelen over het christelijk geloof die niet snel geuit worden, maar er wel voor zorgen dat er al snel wordt neergekeken op het 'afgodische' geloof van christenen. Met geloof immers in 3 goden en Jezus wordt een zoon van God genoemd, alsof God een vrouw heeft. De waarde 'gelijkheid van geloven' in Nederland, staat daarmee al meteen op achterstand. Een geloof dat God als 1 ziet en die geen zoon heeft, wordt namelijk als superieur gezien. Om gelijkheid te bereiken, is begrip een belangrijke eerste stap. Zonder begrip voor een waarde en voor iets dat anders en nieuw is, kun je ook geen respect opbrengen. En dat is precies wat wordt beoogt bij Het Gesprek. Dus werd er een korte uitleg gegeven over de logica achter de drie-eenheid, en dat met 'zoon van God' niet een letterlijke, een lichamelijke relatie wordt bedoeld, maar een symbolische, geestelijke titel. Christenen geloven dat Jezus 'als Zoon' de mensen op aarde God laat zien, zoals een vluchteling uit Syrië kan gezien worden als een zoon van Syrië omdat hij ons in Nederland de taal en de cultuur van Syrië kan leren.